

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

13. oktober 1992

Redegjørelse om det framtidige samarbeid mellom de nordiske land.

President,

I norsk politikk er det bred enighet om at nordiske samarbeid spiller en viktig rolle for å bevare og utvikle felles verdier og samfunnssystemer som vi har utviklet i de nordiske land. Det dreier seg om å ta vare på en høy grad av likhet, gode velferdsordninger og et sterkt miljøvern. Ikke minst i en tid der deler av den nordiske velferdsmodell er under omprøving i flere land, har vi behov for at dette samarbeidet er sterkt og levende.

Nordisk samarbeid er et av de viktigste redskaper vi har for å fremme Norges nasjonale interesser, både regionalt og i internasjonal sammenheng. Derfor står Norden og nordisk samarbeid sentralt når vi diskuterer Norges forhold til Europa.

Ved tidligere korsveier i historien har de nordiske landene, til tross for sin nære tilknytning og fellesskap, valgt ulike veier i forhold til Europa. Nå er bildet et annet. Fra 1993 vil samtlige nordiske land delta i EØS-samarbeidet. For første gang kommer våre land med i en felles økonomisk samarbeidsramme i Europa. Ved den kalde krigens slutt opplever vi også at mange av de forhold som førte til ulik utenriks-politisk orientering er blitt borte. Klarest kommer dette til uttrykk ved at våre nøytrale naboland Sverige og Finland har søkt om medlemskap i EF.

For første gang på flere hundre år opplever vi dermed at de nordiske landene har sammenfallende interesse i å delta i et utbygget utenrikspolitisk, sikkerhetspolitisk og økonomisk samarbeid i Europa. De valg de nordiske landene treffer i forhold til Europa vil ikke bare få betydning for landene selv. Det vil også få stor betydning for det nordiske samarbeidet. Vi har passert den tiden da nordisk samarbeid fremsto som et alternativ til europeisk samarbeid. Forholdet mellom Norden og Europa er ikke et enten eller - det er et både og.

Under vårt møte i Mariehavn i november 1991, tok de nordiske Statsministre initiativ til en nyvurdering av det nordiske samarbeidet i lys av de nye utfordringene fra Europa. Statsministrene tok dette initiativet fordi nordiske innbyggere, bedrifter, organisasjoner og myndigheter trenger et vel fungerende nordisk samarbeid. Derfor må vi gjøre vårt for å tilpasse samarbeidsformene til de behov våre land nå står overfor.

De siste års drøftinger i Nordisk Råd har bidratt til å sette en nyvurdering av det nordiske samarbeidet på dagsorden. Under sesjonen i Helsingfors i mars i år, diskuterte Nordisk Råd medlemsforslag fra den sosialdemokratiske og andre grupperinger om den videre utvikling av det nordiske samarbeidet. Det ble også gitt foreløpige reaksjoner på den mellomrapport som samtidig ble lagt frem fra Statsministrenes utredning.

Under vårt møte på Bornholm 17-18 august mottok Statsministrene sluttrapporten fra gruppen av sine personlige representanter. Rapporten ble samme dag oversendt partiene i Stortinget.

Det er en optimistisk rapport Statsministrene fikk overlevert. Mulighetene for en ny giv for det nordiske samarbeidet er store. Det krever at vi er villige til å se hvordan det nordiske samarbeidet og Europa omkring oss har forandret seg. I Bornholm-erklæringen slutter Statsministrene seg til hovedlinjene i rapporten. Nå vil nasjonalforsamlingene i de nordiske land diskutere de forslag som er fremmet. Jeg vil på vegne av Statsministrene redegjøre for forslagene under Nordisk Råds sesjon i Århus, og nyvurderingen av samarbeidet vil bli gjenstand for en egen debatt ved sesjonen.

President,

Store deler av dagens nordiske samarbeidsapparat ble til som svar på nordiske utfordringer i en nordisk ramme. På 1950-tallet var Nordisk Råd en banebrytende regional samarbeidsform. I årene som fulgte fant vi nordiske samarbeidsløsninger som fortsatt betyr mye for nordiske innbyggers trivsel, samarbeid og fellesskap. Det rekkes å vise til den nordiske sosialkonvensjonen, den nordiske passunionen og den nordiske arbeidsmarkedskonvensjonen.

Med årene har i vi økende grad møtt utfordringer som har sitt utspring utenfor vår nordiske krets. På det økonomiske området har Norden ofte ikke vært en tilstrekkelig ramme for omfattende samarbeidsordninger. Det så vi allerede ved inngåelsen av EFTA-konvensjonen i 1960. Alt dengang sto det klart for de nordiske land at de trengte avtaler som omfattet flere europeiske land.

Vi kan beklage at vi ikke lykkes med å etablere et nordiske hjemmemarked tidlig på 70-tallet. Men NORDØK-forhandlingenes sammenbrudd var også et uttrykk for at landene trengte bredere europeiske samarbeidsløsninger - også for å styrke samarbeidet i Norden. Det vi ikke lykkes med for tyve år siden i Norden, er vi nå nær ved å oppnå i hele EFTA- og EF-området. Med EØS-avtalen etablerer vi også et nordisk hjemmemarked. Dermed er denne europeiske samarbeidsavtalen samtidig den viktigste nordiske samarbeidsavtalen på mange tiår.

De nordiske land utmerker seg ved sin store åpenhet mot omverden. Våre eksportrettede økonomier har gitt oss velferd

og utvikling. Men denne åpenheten viser seg også i sårbarhet overfor internasjonale forandringer. Det gjelder på miljøområdet der de nordiske land påføres skader fra utslipp i andre land. Det gjelder i utenriks- og sikkerhetspolitikken der situasjonen i Norden har vært sterkt avhengig av den bredere sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og det atlantiske området.

Båndene til verden omkring er blitt enda tydeligere i takt med internasjonaliseringen av teknologi, industri og finansvesen. De siste ukers uro på valutamarkedet har vist i hvilken grad vi blir berørt av utviklingen i europeisk og internasjonal økonomi. Her ser vi med all tydelighet at løsninger for å sikre en stabil økonomisk utvikling ikke kan finnes i Norden alene.

I Norge opplevde vi økte renter som følge av uroen i Sverige og Finland. Dette understreker samtidig de nære forbindelsene mellom de nasjonale økonomiene i Norden. Det viser også hvor viktig det er at vi både hver for oss og samlet styrker konkurransekraften og balansen i de nordiske økonomier, ved siden av å delta i bredere europeiske løsninger.

Med årene har de nordiske landene lagt stadig større vekt på å delta i bredere europeisk og internasjonalt samarbeid. Det er ingen grunn til å skjule at det formelle nordiske samarbeidets betydning og gjennomslag har avtatt. Debatten i bl.a. Nordisk Råd de senere årene har vist at det er behov for en bedre innretning av samarbeidet i Norden, og den utfordringen har Statsministrene tatt på alvor.

Likevel er det grunn til å peke på at debatten om nordisk samarbeid ofte føres på sviktende premisser. For det at nordiske land samarbeider innen bredere europeiske og internasjonale rammer som EFTA, EF, GATT og FN, er ikke automatisk et uttrykk for at det nordiske samarbeidet fungerer dårlig. Tvert i mot bør det oppfattes som en styrke for de nordiske land, og ikke en svakhet ved det nordiske samarbeidet, at viktige nordiske interesser kan tilgodesees i bredere fora utenfor Norden. Det ville være stikk i strid med nordiske interesser dersom vi skulle lukke oss inne i vår egen nordiske krets. Det er et stort gode for våre land at vi kan delta i flere brede samarbeidsrammer.

I årene som kommer må vi organisere oss slik at vi håndterer oppgavene på det nivå der de best lar seg løse. Utfordringen er i grove trekk todelt: Vi må sørge for et nært samarbeid i Norden om de saker som er av genuin nordisk felles interesse. Her har vi gode tradisjoner å bygge på, og mange oppgaver å løse. Samtidig må vi sørge for nye tilpassede samarbeidsformer for vår felles deltakelse i europeisk samarbeid.

Med EØS-avtalen vil flere samarbeidsområder som tidligere hadde en nordisk forankring finne sted i en bredere europeisk krets. Dette gir anledning til å frigjøre ressurser til sterkere satsing på saker som er av klar regional betydning

for Norden.

Vår første utfordring er å innrette samarbeidet slik at det kan gi håndfaste resultater på disse områdene av felles nordisk interesse.

Statsministrene fremhever betydningen av nært nordisk samarbeid på områder som kulturpolitikk, miljøpolitikk, innbyggernes rettigheter, infrastruktur og utvikling av det nordiske hjemmemarkedet. Sammen har vi muligheter til å sikre grunnlaget for sysselsetting gjennom mer samlet satsing på områder som kommunikasjon, samferdsel og energi.

For Norge er det mange viktige nasjonale interesser som bare kan ivaretas dersom vi klarer å bygge ut det praktiske samarbeidet med våre nordiske naboland. Vi kan bare få til raskere forbindelser med det øvrige Europa ved å få bedre jernbane- og veiforbindelser gjennom Sverige, over Øresund og de danske streder til kontinentet. Dette er viktig for sysselsetting og verdiskaping i Norge ved inngangen til neste århundre. For Norges utvikling som gassprodusent og for en mulig økt bruk av gass i Norge, vil det være viktig om vi kan samle et marked for norsk gass i Sverige og Finland. Dette kan gi hele Norden en bedre tilgang på miljøvennlig energi.

Særlig vekt bør det legges på en vesentlig nysatsing på det kulturelle samarbeidet, som også omfatter forskning og utdanning. Norden er en liten kulturkrets som møter utfordringer fra mange kanter, ikke minst fra den internasjonale medieutviklingen, og vi har alle interesse i å stimulere og styrke det nordiske språkfelleskap.

Det arbeides nå med å se nærmere på muligheten for en oppprioritering av kultursamarbeidet i Norden, ikke minst innen områdene utdanning, barne- og ungdomskultur og film og mediasamarbeide. Dette vil bli en viktig oppgave for de nordiske Kulturministre i tiden som kommer. I dette arbeidet er det ønskelig med en nær dialog med Nordisk Råd, slik at vi kan sikre en bred nordisk forankring for denne viktige nysatsingen.

Det nordiske miljøsamarbeidet står overfor store oppgaver, både når det gjelder å bekjempe forurensninger i luft og vann og i nærområdene omkring Norden. Sammen har vi mye å hente gjennom samling om felles nordiske holdninger i internasjonalt miljøsamarbeid.

Koordinering av den nordiske innsatsen er også viktig i forhold til utviklingen av samarbeidet med våre naboer i øst. De nordiske landene er involvert i en rekke samarbeidstiltak med de baltiske republikkene. For Nord-Norge vil den videre utvikling av Nordkalott-samarbeidet være av stor interesse. Samarbeidet i Barents-regionen som også omfatter Nord-Vest-Russland, vil direkte involvere Sverige og Finland, og samtlige nordiske utenriksministre vil delta på utenriksministermøtet om Barentsregionen i Kirkenes i januar

neste år.

I en slik sammenheng må også samarbeidet mellom samene i Norden kunne finne sin plass. Også for andre grenseregioner i Norden åpner det seg interessante muligheter, både for reiseliv og annen næringsvirksomhet.

Utenriks- og sikkerhetspolitikk har allerede fått en sentral plass i det nordiske samarbeidet mellom regjeringene. Dette er et område som tidligere vanskelig lot seg innpasse, men der samtlige land i dag har interesse av nær nordisk kontakt. Hyppigere møter mellom utenriksministrene har lagt bedre grunnlag for felles nordisk opptreden. Bistandsministrene har lang erfaring med å samordne nordiske syn i internasjonale fora. Etter den kalde krigen har også forsvarsministermøtene fått et nytt innhold. Fredsbevarende operasjoner i FN's regi er et tradisjonelt tema for de nordiske forsvarsministrene. Dette tema er nå blitt enda viktigere.

Utenriks- og sikkerhetspolitikk står nå også sentralt på Statsminister-møtene. Erklæringen fra Bornholm-møtet i august om russisk troppetilbaketrekning fra Baltikum er en ny markering av felles nordisk opptreden i viktige regionale spørsmål.

Fra norsk side har det blitt naturlig at Utenriksministeren deltar i Nordisk Råds debatter når utenrikspolitiske spørsmål står på dagsorden. Norges Utenriksminister vil også innlede til den første bredt anlagte utenrikspolitiske debatt i Nordisk Råd under sesjonen i Århus i november.

Vår andre utfordring er å utvikle samarbeidet i europeiske fora. I årene som kommer vil det handle om samarbeide innen rammen av EØS. Senere på 90-tallet åpner det seg muligheter for at flere nordiske land kan delta fullt ut i EF-samarbeidet sammen med Danmark.

Flere nordiske samarbeidsområder vil stå sentralt innen rammen av EØS, som bl.a. avvikling av handeshindringer, standardisering, forskning og andre markedsspørsmål. Nå må vi finne samarbeidsformer som gjør at vi kan ivareta våre interesser i en ny samarbeidsramme med andre land.

I EØS og EF vil den viktigste fasen av beslutningsprosessen være den der forslag til beslutninger utvikles, formes og påvirkes. Her har de nordiske landene helt nye sjanser til å fremme initiativ, prege beslutningene og arbeide for gjennomslag for felles interesser. Vi har lange tradisjoner med et nært samarbeid på lov og regelverkssiden. Vi har et godt utgangspunkt for å samarbeide om felles nordiske holdninger til forslag om nye EØS- og EF-regler. Særlig viktig er det at de nordiske landene sammen arbeider for at et samarbeidende Europa fører en sysselsettingsfremmende politikk, noe EØS-avtalen åpner nye muligheter til.

I europeisk samarbeid vil samtlige nordiske land bli engasjert

med et stort antall regjeringsmedlemmer, parlamentarikere og nasjonale eksperter som skal delta i et stort nettverk av komiteer og arbeidsgrupper. Det vil hverken være mulig eller hensiktsmessig å la de nordiske sekretariater følge arbeidet på alle disse områdene. I europeisk sammenheng må vi utnytte og videreutvikle den unike nordiske tradisjonen med uformelle og tette kontakter på kryss og tvers mellom landene.

Samarbeidet mellom landene i Europa må skje på en måte som folk kan kjenne seg igjen i. EFs diskusjon om nærhetsprinsippet gjelder ikke bare arbeidsdelingen mellom EF-landene og EF-institusjonene. Det handler om å gi samarbeidet en legitimitet og troverdighet som er nødvendig i våre demokratier. Det regionale samarbeidet som vi er så vant med i Norden bidrar til å trekke samarbeidet nærmere folks hverdag. Nå legger også EF vekt på å stimulere til regionale samarbeidsløsninger. Dette åpner nye muligheter for Norden. Det er ikke bare de nordiske land enkeltvis, men nordiske regioner og Norden som felles ramme som utvikler sitt samarbeid med det øvrige Europa.

President,

Nyinnretningen av det nordiske samarbeidet skal sikre at behovene i større grad får styre innsatsen. I mange år har det med rette vært stilt kritiske spørsmål til det formaliserte samarbeidsapparatets evne til å prioritere og konkludere. Det er blitt for mye byråkrati og for lite synlig politikk. Vi trenger klarere prioriteringer og sterkere politisk vilje til oppfølging. Dette blir særlig viktig når de nordiske land skal drøfte sine holdninger til saker på den europeiske dagsorden.

Det vil fortsatt være slik at utformingen av Europa-politikken skjer i et samspill mellom regjeringene og de nasjonale parlamentene. Men Statsministrene legger vekt på at Nordisk Råds debatter om europeiske og regionale samarbeidsspørsmål vil ha stor betydning for å skape felles nordiske referanser for landenes Europa-politikk. Det vil styrke den nordiske dimensjon i nasjonal politikk om nordiske parlamentarikere i større grad tok med seg felles nordiske posisjoner når de nasjonale parlamentene diskuterer Europa-politikk.

For å sikre løpende fremdrift vil vi innføre prinsippet om et aktivt nordisk formannskap som får ansvaret for å koordinere og drive frem samarbeidet på alle nivåer. Ikke minst vil formannskapslandet ha et stort ansvar for å bidra til at viktige saker som kommer på dagsorden i de ulike komiteer i EØS- og EF-systemet, kan bli gjenstand for nordisk samråd før de kommer til behandling. Dette er et ansvar de nordiske sekretariater ikke kan ta, og det understreker viktigheten av ordningen med et aktivt formannskap.

Med vår deltakelse i EØS i de kommende årene vil det nordiske samarbeidet favne over et vidt register. Det er på denne bakgrunn vi foreslår at Statsministrene selv tar et overordnet ansvar for samarbeidet på regjeringssiden.

Forslaget er svar på spørsmålet om hvordan vi best kan koordinere samarbeidet om saker på den nordiske og europeiske dagsorden - og om hvordan vi skal styrke Nordens stemme i Europa. I årene som kommer skal vi både koordinere viktige innenrikspolitiske spørsmål og håndtere europeiske saker som er av felles interesse for de nordiske land.

I dag er koordineringen av det formaliserte nordiske samarbeidet i første rekke forankret hos en fagminister som samtidig er nordisk samarbeidsminister. Denne ordningen har ikke gitt oss en tilstrekkelig sterk politisk samordning innen, og mellom de nordiske lands regjeringer. Utviklingen av samarbeidet mellom Utenriksministrene har spilt en positiv rolle. Men med de nye store utfordringene de nordiske land møter i Europa, er det naturlig at samarbeidet i sterkere grad enn de siste par tiår forankres direkte hos Statsministrene. Dette er ikke noe helt nytt i nordisk samarbeids historie. I den nybrotts tid vi hadde i de første etterkrigsår, spilte også Statsministrene en viktig rolle.

Møtene mellom Statsministrene skal skje oftere, og forberedes grundig. I tillegg til å diskutere aktuelle spørsmål knyttet til europeisk samarbeid og andre spørsmål av felles interesse, skal Statsministrene også ta stilling til uavklarte saker i det formelle nordiske samarbeidssystemet. Statsministeren i det land som skal overta formannskapet vil selv redegjøre for Nordisk Råd om arbeidsplanene i det kommende år. I forbindelse med sesjonene vil Statsministrene også ha regelmessige møter med Presidiet i Nordisk Råd for å kunne føre en mer direkte dialog om aktuelle saker.

På parlamentarisk hold har enkelte fryktet at Statsministrenes mer aktive rolle skal gå på bekostning av parlamentarikernes rolle i Nordisk Råd. Det er vanskelig å forstå en slik problemstilling, President. Den må bygge på en misforståelse. I mange år har vi nå fra parlamentarisk hold etterlyst sterkere engasjement fra regjeringene, slik at det kan bli mer reelt samspill mellom parlamentarikere og regjeringer for å oppnå resultater. Det er jo nettopp dette vi ønsker å imøtekomme med våre forslag. Vi legger opp til en styrking av kontakten og dialogen mellom regjeringene og parlamentarikere i Nordisk Råd.

I tillegg til at Samarbeidsministrene skal bistå Statsministrene i koordineringen av nordiske samarbeidsspørsmål, skal fagministrene trekkes mer aktivt med på sine fagområder. Det vil styrke bredden og kvaliteten på arbeidet i Nordisk Ministerråd.

Den daglige koordineringen av det løpende samarbeidet foreslås ivaretatt av Den nordiske samarbeidskomiteen som vil bestå av en statssekretær eller høyere embedsmann fra hvert land. Komiteen vil rapportere til Samarbeidsministrene og kan også få oppdrag fra Statsministrene.

I dag møtes nordiske ministre og embedsmenn i mange sammenhenger. Denne møtevirksomheten er av stor betydning for det nordiske nettverket, og bør fortsette i samsvar med løpende behov. Når det gjelder den formaliserte delen av møter mellom ministre og embedsmenn foreslås at dagens ministerråd og embedsmannskomiteer konsentreres omkring et utvalgt antall hoved-samarbeidsområder av felles nordisk interesse. Aktuelle områder kan være kultur, forskning og utdanning, infrastruktur, miljø, økonomi og innbyggernes rettigheter.

Vi vil kunne få mer håndfaste resultater av samarbeidet dersom budsjettet og sekretariatets-funksjonen på regjeringssiden innrettes omkring disse hovedsatsingsområdene. En slik inndeling vil i større grad svare til utvalgs-organiseringen i Nordisk Råd. Dette vil kunne stimulere dialogen mellom Nordisk Ministerråd og Rådet, både når det gjelder prioriteringen av samarbeidstiltak og utarbeidelse av budsjettene. En slik reform bør også kunne åpne for at Nordisk Råd gis en mer fremskutt rolle i budsjettbehandlingen, slik parlamentarikerne lenge har ønsket.

Statsministrenes arbeid med en nyvurdering av det nordiske samarbeidet har naturlig nok lagt størst vekt på å styrke samarbeidet mellom regjeringene. Nå er det viktig at også Nordisk Råd gjennomfører sin egen debatt om innretningen av det parlamentariske samarbeidet.

For å styrke koordineringen av det samlede nordiske samarbeidet er det i rapporten fremmet forslag om en samlokalisering av Nordisk Råds presidiesekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat. Det er nå opp til Nordisk Råd selv å ta stilling til dette og andre forslag som gjelder Rådets arbeidsform.

President,

De forslag som er fremmet for en bedre innretning av det nordiske samarbeidet krever strengt tatt ingen endring i Helsingforsavtalen. Likevel er det naturlig at avtalen oppdateres for å gjenspeile forandringer i samarbeidets virkemåte og omfang. Etter å ha hørt de nasjonale debattene og debatten under sesjonen i Århus, tar derfor Statsministrene sikte på å fremme et ministerrådsforslag om endringer i Helsingforsavtalen. Det vil også være naturlig med enkelte endringer i Arbeidsordningen for Nordisk Ministerråd.

Forslag til artikkelendringer er gjengitt i rapportens kapittel 12. I innledningen til avtalen vil vi understreke ønsket om å videreutvikle samarbeidet i lys av de nordiske landenes utvidede deltakelse i europeisk samarbeid. Det tas videre bl.a. sikte på å markere at regjeringene har et særskilt ansvar for å ivareta felles interesser og vurderinger under deltakelse i EØS-samarbeidet. Formannskapslandets ansvar for å samordne regjeringssamarbeidet fremheves. Statsministrenes ansvar for den overordnede samordningen av nordiske samarbeidsspørsmål må også avspeiles i avtalen.

Ministerrådsforslaget vil bli fremmet til sesjonen i Oslo i mars 1993. På bakgrunn av høstens debatter i landene og ved sesjonen i Århus, bør forholdene ligge til rette for at de politiske forslagene raskt kan følges opp. Statsministrene har derfor nedsatt en gruppe til å fremme konkrete forslag til oppfølging. Rapporten fra gruppen vil bli avlevert etter sesjonen i Århus. Det er Statsministrenes intensjon at forslagene blir iverksatt så snart som praktisk mulig.

President,

Forslagene til nyorientering av det nordiske samarbeidet bygger på at samtlige nordiske land vil inngå i EØS-samarbeidet fra 1993. Vårt mål er at den nordiske og den europeiske samarbeidsformen komplementerer hverandre. Det vil gi økt styrke til alle land.

De valg vi foretar i forhold til det øvrige Europa vil få betydning for det fremtidige nordiske samarbeidet. Om samtlige land slutter seg til EØS kan vi få til en god arbeidsdeling mellom nordiske fora og EØS-fora.

Som før vil nordisk samarbeid handle om å ta vare på nordiske interesser. Nå får vi en helt ny mulighet til å gjøre dette også i europeisk sammenheng. Det vil være en stor støtte for Norge, det vil bety en klarere profilering av Norden og det vil være et viktig bidrag til samarbeidet i Europa.

Samtidig er det viktige oppgaver som bare kan løses av de nordiske land i samarbeid innen Norden. Som nevnt gjelder det utbygging av moderne infrastruktur, energiforskning, miljøsamarbeid og ikke minst oppgaven med å utvikle og å ta vare på vårt kulturelle og språklige fellesskap.

Vi trenger formelle samarbeidsformer - i Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd - som er svar på de utfordringene vi nå møter. Men vel så viktig er det at vi pleier de uformelle kontaktene på kryss og tvers i Norden - mellom enkeltmennesker, bedrifter, fagbevegelse, organisasjoner, parlamentarikere og regjeringer. Norden og det nordiske samarbeid ble ikke opprettet gjennom vedtak eller traktater alene. Det unike ved det nordiske fellesskapet er en kulturell og historisk nærhet bygget på felles verdier og en ekte samhörighet.

President,

I slutterklæringen fra Bornholm-møtet var vi enige om dette: I dagens situasjon må Norden velge åpenhet mot det øvrige Europa, og ikke lukke seg inne i sin egen krets. Norden må gripe den historiske muligheten som nå åpner seg til å påvirke den europeiske utviklingen. Norden er ikke et alternativ til Europa - Norden er en del av et samarbeidende Europa.

Da har vi sterke tradisjoner å bygge videre på. Den folkelige

nærheten er bærebjelken i nordisk samarbeid. Vi har nå sjansen til å ta denne tilhørigheten med oss i det bredere europeiske samarbeidet som nå tar form. Den sjansen må vi ikke la gå fra oss.